

Retouradres: Postbus 93122, 2509 AC Den Haag

Ministerie van Asiel en Migratie
De minister van Asiel en Migratie
Postbus 20301
2500 EH DEN HAAG

Geachte heer Van Weel,

Met deze brief vraag ik uw aandacht voor de positie van migranten zonder verblijfsvergunning op Bonaire. De slechte mensenrechtelijke, economische en sociale situatie in Venezuela heeft ertoe geleid dat zeker 7,3 miljoen mensen¹ Venezuela de afgelopen jaren hebben verlaten en onder meer zijn vertrokken naar Caribisch Nederland.

De ombudsman van Curaçao en Amnesty International uitten eerder al hun zorgen over de leefomstandigheden van migranten uit Venezuela op Curaçao². Dit riep bij mij de vraag op hoe de situatie is op Bonaire, een bijzondere gemeente van Nederland.

Hoe ziet het leven eruit voor deze migranten waarvan de meesten niet beschikken over een verblijfsvergunning? Worden zij goed geïnformeerd over de mogelijkheid een asiel- of een reguliere verblijfsvergunning te vragen? Is er opvang? Is er goede toegankelijke rechtshulp beschikbaar? Hoe is de toegang tot medische zorg en onderwijs geregeld? Hoe wordt voorzien in levensonderhoud, onderdak etc. Hoe wordt in de praktijk invulling gegeven aan de rechten neergelegd in wet- en regelgeving en in de internationale en regionale verdragen zoals het VluchtelingenVerdrag, het EVRM en het ESH?

Situatie op Bonaire

Migrant zonder verblijfsvergunning zijn nauwelijks in beeld bij de officiële instanties nu de meesten van hen het contact met de overheid vermijden. Om toch de positie van deze migranten in kaart te brengen brachten medewerkers van de ombudsman in 2021 diverse bezoeken aan Bonaire.³ Uit de door ons afgelegde bezoeken en gevoerde gesprekken komt het volgende beeld naar voren. Bonaire is een klein eiland met ruim 25.000

¹ Life detained: Politically motivated arbitrary detentions continue in Venezuela, rapport Amnesty International, Augustus 2023.

² Ambtshalve onderzoek naar de rol van de Minister van Justitie in het kader van het Curaçaose vreemdelingen- c.q. vluchtelingenbeleid, rapport ombudsman Curaçao, 28 juni 2018
Opgesloten en uitgezet, Venezolanen krijgen geen bescherming in Curaçao rapport Amnesty International, september 2018.

Nog steeds niet veilig: Venezolanen krijgen geen bescherming op Curaçao, rapport Amnesty International, 11 oktober 2021.

³ Medewerkers van de ombudsman spraken met een aantal Venezolanen zonder verblijfsvergunning, een hulporganisatie (Caritas), een advocaat, een huisarts, bouwbedrijven en betrokken overheidsinstanties zoals de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND), de Ketencoördinator IND CN, Koninklijke Marechaussee (KMar), Korps Politie CN (KPCN), Bureau Slachtofferhulp, de Arbeidsinspectie CN en een lid van het Bestuurscollege. Ook werd diverse keren gesproken met medewerkers van de Directie Migratiebeleid, Directoraat-Generaal Migratie van het Ministerie van Justitie en Veiligheid en sprak de ombudsman met de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid.

Pagina 1

Datum

16 december 2025

Onderwerp

Migranten zonder
verblijfsvergunning op Bonaire

Ons nummer

2025/142

Bijlage(n)

1

Nationale ombudsman

Bezuidenhoutseweg 151
2594 AG Den Haag

Postbus 93122

2509 AC Den Haag

T 070 356 35 63

post@nationaleombudsman.nl

www.nationaleombudsman.nl

inwoners waarvan velen worstelen om het hoofd boven water te houden⁴. Er is een grote vraag naar werknemers in met name de bouw, techniek en horeca. De Bonairianen kunnen dat zelf onvoldoende leveren en daarom blijken de migranten zonder verblijfsvergunning een zeer welkome aanvulling op deze vraag naar arbeid.

Pagina 2

Grootschalige opsporing van migranten zonder verblijfsvergunning had lang geen prioriteit. Inmiddels is wel de bedoeling hier prioriteit aan te geven maar daarvoor is nog onvoldoende menskracht. Er wordt dan ook nauwelijks gehandhaafd. De politie komt ze wel tegen bij verkeerscontroles of bij andere overtredingen of bij enkele grootschalige controles die worden uitgevoerd met bijvoorbeeld de belastingdienst of arbeidsinspectie. De 'opbrengst' bij dergelijke acties is overigens maar heel klein. De schattingen over het aantal migranten zonder verblijfsvergunning lopen uiteen. Een belangrijke indicatie is dat de huisarts liet weten ongeveer zeshonderd mensen zonder vergunning te hebben gevaccineerd tegen Covid. Men denkt dat er ongeveer duizend migranten zonder verblijfsvergunning op Bonaire zijn. Het OLB maakte een inschatting van zevenhonderd á duizend.

De overheidsinstanties weten dat migranten zonder verblijfsvergunning vaak werken in de bouw, horeca/hotels of prostitutie. Medische zorg is, nu ze geen zorgverzekering hebben, moeilijk toegankelijk. De noodzakelijke zorg wordt wel geleverd en betrokkene krijgt dan een rekening mee die in de praktijk vaak niet betaald kan worden. De nazorg is in de praktijk afhankelijk van de vrijwillige inzet van één of twee huisartsen. Migrant zonder vergunning zijn voor hun inkomen en arbeidsomstandigheden volledig afhankelijk van de wil van hun werkgever. Helaas komt arbeidsuitbuiting (lange werktijden, niet of niet alles uitbetaald krijgen, laag uurloon) voor. Voor huisvesting worden vaak veel te hoge huren gevraagd. Laagdrempelige en begrijpelijke informatie over hun rechten en plichten is niet voorhanden. Daar komt bij dat ze geen beroep kunnen doen op gratis rechtshulp⁵. Ze kunnen zich bij problemen alleen wenden tot Caritas. Deze kerkelijke hulporganisatie kan een luisterend oor bieden en indien nodig voedsel en kleding.

De hierboven geschetste situatie duurt voort tot op de dag van vandaag.

Belangrijke instanties die een bijdrage zouden kunnen leveren aan de verbetering van de positie van migranten zonder vergunning hebben geen mandaat op de BES eilanden. Het gaat hier om de Nationaal Rapporteur Mensenhandel (NRM) die in Europees Nederland de aard en omvang van mensenhandel en uitbuiting onderzoekt en aanbevelingen doet om de aanpak daarvan te verbeteren. Ook de IOM (International Organization for Migration), is niet actief op de BES eilanden. Deze organisatie biedt steun bij vrijwillige terugkeer. Helaas is deze vorm van hulp op Bonaire nu niet beschikbaar.

⁴ Rapport Nationale ombudsman/Kinderombudsman: "De eindjes aan elkaar knopen, een reflectie op armoede gerelateerde problematiek in Caribisch Nederland", november 2023

⁵ In de eerste helft van 2026 wordt op Bonaire een juridisch loket geopend voor gratis advies, informatie en ondersteuning bij juridische vraagstukken.

Balans in aanpak en verbeteren positie gedoogde groep migranten met illegaal verblijf

Pagina 3

Duidelijk is dat de het beleid de komende jaren vooral gericht zal zijn op preventie; het voorkomen van illegaal verblijf door het vooraf reguleren van de binnenkomst van onder meer arbeidsmigranten om zo meer grip te krijgen op immigratie.

Er is daarbij geen duidelijke visie op de migranten zonder verblijfsvergunning die al leven en werken op Bonaire. Met die uitzondering dat mocht de politie ze aantreffen dat dan ingezet wordt op verwijdering. Gezien het gebrek aan handhavingscapaciteit betekent dit in de praktijk dat er nog steeds honderden mensen zonder vergunning aanwezig zijn op het eiland en dat hun leefomstandigheden niet zullen verbeteren.

Daarnaast is ook duidelijk dat Bonaire behoefte heeft aan arbeiders (voornamelijk Venezolanen) omdat de gevraagde arbeid niet alleen door eilandbewoners zelf geleverd kan worden. Met andere woorden: Bonaire heeft baat bij de arbeidsmigranten die er nu zijn, legaal dan wel illegaal.

Ik begrijp de gekozen beleidsinzet om binnenkomst van migranten vooraf te reguleren. Tegelijkertijd is het ook de taak van de overheid om mensen die zich eenmaal op het grondgebied van het land Nederland - dus ook van Bonaire - bevinden, te beschermen tegen onmenselijke behandeling zoals beschreven in het verhaal van Pablo (zie bijlage).

Ik constateer dat op dit moment werkende migranten zonder verblijfsvergunning die bescherming ontberen. In de beleidsinzet zie ik niet terug wat de overheid tegen misstanden gaat doen en hoe de positie en leefomstandigheden van deze mensen kunnen worden verbeterd. Om die reden doe ik de volgende oproep.

Oproep

Ik roep u hierbij op om:

- Ervoor te zorgen dat diegenen die zonder legale status nu op Bonaire verblijven en die arbeid leveren die niet door eilandbewoners kan worden geleverd, de kans krijgen hun verblijf op Bonaire te legaliseren zodat ze een menswaardig bestaan kunnen leiden en rechtsbescherming genieten. Ook op Curaçao en Sint Maarten wordt nu nagedacht over hoe een goede oplossing te vinden voor deze groep. Gebruik elkaars ervaringen en ideeën.
- Breng uw beleidsinzet in balans door naast in te zetten op het voorkomen en bestrijden van illegaal verblijf, ook in te zetten op bescherming van - en hulp bieden aan mensen die leven onder mensonwaardige omstandigheden. Hierbij zouden de NRM en het IOM een belangrijke rol kunnen spelen.

Graag verneem ik uw reactie op mijn bovenstaande oproep.

**nationale
ombudsman**

Een afschrift van deze brief stuur ik naar de minister en de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Pagina 4

Met vriendelijke groet,
de Nationale ombudsman,

Reinier van Zutphen

Bijlage: Het verhaal van Pablo

Het verhaal van Pablo is exemplarisch voor dat van vele Venezolanen maar ook voor Haïtianen en andere migranten zonder verblijfsvergunning uit de regio. Pablo is bereid zijn verhaal met ons te delen maar wel op een voor hem veilige plek. Die vonden we bij een voor hem betrouwbare en betrokken Bonairiaanse inwoner thuis. Hij is een vriendelijke grote sterke man van eind dertig. Hij is blij zijn verhaal kwijt te kunnen. Eindelijk een luisterend oor.

Drie jaar geleden is Pablo met een visum voor kort verblijf naar Bonaire gereisd. Bij binnenkomst werd hij direct apart genomen door de KMar die duidelijk maakte dat hij echt na drie maanden het eiland weer moest verlaten. Pablo kwam naar Bonaire in de hoop daar werk te vinden zodat hij voor zijn moeder en zus in Venezuela kan zorgen. De situatie in Venezuela is verschrikkelijk slecht. Er is geen werk, er is een tekort aan alles en een bestaan opbouwen is nagenoeg onmogelijk. In Venezuela verdien je gemiddeld \$60 per maand en op Bonaire verdient hij, als het meezit, meer. Met dat geld kan hij wel voor zijn familie zorgen.

Na drie maanden, als de geldigheidsduur van zijn visum is verstreken, gaat hij niet terug naar Venezuela. Hij heeft inmiddels werk in de bouw gevonden. Hij duikt onder en is vanaf dat moment illegaal in Bonaire. Er wordt heel veel gebouwd op Bonaire, met name hotels en luxe vakantieresorts. De vraag naar bouwvakkers is groter dan het aanbod dus er is altijd wel werk te vinden. Hij vindt een woning. Het is een klein huis zonder airco. Om de hitte aan te kunnen koopt hij voor zichzelf een kleine fan om enige koelte te brengen in zijn kamer van amper vier vierkante meter. Hij deelt het huis met twee anderen. Die hebben elk ook een kleine kamer. Ze betalen hiervoor ieder \$300 per maand.

Elke dag gaat hij naar zijn werk. Ook in de weekenden werkt hij vaak door. Het zijn lange werkdagen van 10 uur per dag. Het is erg zwaar werk, vol in de zon en vaak zonder de vereiste veiligheidsmaatregelen. Hij wordt zwaar onderbetaald want hij is illegaal. Zijn werkgever zegt hem dat hij veel risico loopt door hem in dienst te hebben en daarom geen vol salaris kan betalen. Het gebeurt ook dat werkgevers hem na afloop van een klus helemaal niet betalen en hem dan onder bedreiging van het bellen van de politie weggagen. Er is een heel circuit van legale- en illegale migranten als het gaat om vinden en verdelen van werk. Want ook legaal verblijvende Venezolanen zijn niet per se beter af. Zij krijgen meestal een werkvergunning die niet past bij de opleiding die ze in Venezuela hebben genoten. Een ingenieur is gewoon timmerman. Diploma's worden niet erkend en je kan daartegen nergens bezwaar maken. Een vriend van hem was in Venezuela een hoog opgeleid technicus. Hij werkt nu als tuinman.

Pablo verdient op deze manier, als alles meezit, en hij daadwerkelijk ook betaald krijgt, genoeg om een paar honderd dollar naar zijn familie in Venezuela te sturen. Dat is nog niet makkelijk want het is niet mogelijk geld direct over te maken. Meestal gaat dat via een privé account in de Verenigde Staten of zelfs via tussenpersonen die het geld fysiek overdragen aan de Colombiaanse grens met Venezuela. Ook hiervoor moet betaald worden. Je moet telkens hopen dat het geld ook daadwerkelijk bij je familie komt. Een deel van het geld dat hij overhoudt om van te leven moet hij achter de hand

houden voor het geval hij tussen twee klussen in even geen werk heeft of als hij toch na gedaan werk niet betaald krijgt.

Tijdens het gesprek zegt Pablo regelmatig dat hij eenzaam is en psychische problemen heeft. Hij kent wel mensen maar voor hen is het vaak een gevaar om met een illegaal persoon om te gaan. Hij heeft weinig contact met zijn familie en de continue angst om opgepakt te worden vreet aan hem. Telkens wordt hij geconfronteerd met het feit dat hij illegaal is en dat mensen niet zo maar met hem om kunnen gaan. Hij vertrouwt bijna niemand. Tegelijk is hij dankbaar dat hij wel zijn moeder en zus kan helpen op deze manier. Ook al is het onder deze omstandigheden. Zonder zijn hulp zouden ze in Venezuela nauwelijks kunnen overleven. Medische zorg kan hij niet krijgen. Hij is dan ook bang ziek te worden of een ongeval te krijgen. Soms helpen mensen elkaar, zamelen geld in en kopen dan in Panama of Peru medicijnen die legale arbeiders voor ze meenemen. Er is een huisarts op Bonaire die hulp biedt aan mensen zonder verblijfsvergunning maar die kan het werk ook nauwelijks meer aan. Deze huisarts kan alleen de eerste nood ledigen maar kan niet zorgen voor vervolgonderzoeken of langdurige zorg. Er is een NGO op Bonaire die zich voor illegalen inzet. Dat is Caritas waarvan het hoofdkantoor in Curaçao zit. Maar die helpt alleen als je geen werk hebt en je geen eten kan kopen. Hij hunkert naar menselijk contact maar door de omstandigheden, is dat bijna onmogelijk.

Het enige dat hem oprecht blijdschap geeft, is werken met kinderen. Dat deed hij ook in Venezuela en daarvoor heeft hij een opleiding gevolgd. Als vrijwilliger traint hij hier een jeugdvoetbalteam. Hier krijgt hij niet voor betaald maar het houdt hem wel op de been. Als hij met zijn team bezig is en er is politie in de buurt, kan hij nauwelijks de neiging onderdrukken om weg te vluchten. Hij is al eens bijna opgepakt. Hij is op de vlucht geslagen en in paniek een cactusbos in gerend. Dat heeft wel wat met hem gedaan.

Hij heeft weleens geprobeerd een vergunning te krijgen maar de mensen die hem daarbij zouden helpen vragen exorbitant hoge bedragen. Het begint bij zo'n \$2.500. Hij en zijn mede- Venezolanen hebben geen mogelijkheid om aan te kloppen bij een consulaat, want dat is er niet op Bonaire, alleen op Aruba. Bij het verlopen van een paspoort, kan hij dus geen kant op. Waar hij rechtshulp zou kunnen krijgen weet hij niet. Ook heeft hij geen informatie over de voorwaarden die gelden om een verblijfsvergunning op grond van arbeid te krijgen en hoe dit eventueel aan te vragen.

Er zijn velen zoals hij. Allemaal werken ze in de bouw. Velen komen uit Venezuela. Ze werken een paar weken aan een klus. Vaak is er dan even niets en gaan ze weer op zoek naar de volgende opdracht. Er is continu de dreiging dat je ontdekt wordt, in reemdelingenbewaring wordt geplaatst en vervolgens wordt uitgezet. Dan moet je een boete betalen en de kosten van het vliegticket en wellicht krijg je ook nog een boete in Venezuela. Voor vreemdelingen in bewaring is geen rechtshulp beschikbaar. Word je gepakt en uitgezet dan is het bijna onmogelijk Venezuela weer te verlaten. Het gaat bij de groep migranten zonder vergunning niet alleen om mannen die in de bouw werken, maar ook om vrouwen, en er zijn ook kinderen die in deze situatie leven. Naast de bouw wordt ook gewerkt in de horeca, dienstverlening (hotels of als au pair) en in de prostitutie.